

Races de Menorca, un patrimoni de valor incalculable

Antoni Vallejo

Al llarg dels segles, la insularitat ha estat un dels factors més determinants per a l'aparició i el manteniment de les races autòctones de Menorca, un patrimoni genètic exclusiu de l'illa de valor incalculable.

La vaca, el cavall, l'ovella, el ca de conills, la gallina i el gall dindi de Menorca conviuen amb nosaltres des de fa molts anys, contribueixen a conformar el paisatge de l'illa i han esdevingut un part indispensable de les nostres tradicions i costums.

Segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO), els recursos genètics animals són un dels béns més valuosos de la humanitat, i la preservació d'aquesta biodiversitat és un element clau per a la sostenibilitat i la seguretat alimentària, es-

Foto: Associació de Ramaders de Bestiar Boví de Raça Menorca

pecialment en un context d'emergència climàtica com l'actual.

La principal causa de la pèrdua d'aquest patrimoni genètic en l'àmbit mundial, i també a Menorca, és el declivi dels sistemes de producció tradicionals, l'encreuament indiscriminat i l'abandonament de les races autòctones en favor de races foranes més rendibles comercialment, tot i que sovint no tan ben adaptades al medi local.

Els darrers anys, però, gràcies a un major grau de conscienciació i a la feina de particulars i associacions, a Menorca les races autòctones es recuperen després de períodes en

els quals algunes havien esdevingut residuals. Així, races com el cavall, l'ovella o la vaca menorquina cada vegada gaudeixen de més bona salut i s'expandeixen després d'èpoques d'oblit. Altres, com el ca de conills, tot just comencen el camí cap al seu ple reconeixement, però també n'hi ha que continuen amenaçades, com la gallina o el gall dindi.

VACA MENORQUINA

Una de les races que ha protagonitzat una recuperació més notable els darrers anys, després d'estar a punt de desaparèixer, ha estat la

vaca de raça menorquina, un animal la presència del qual a Menorca es remunta, com a mínim, al període talaiòtic, i que durant molts segles fou la raça predominant a l'illa.

Probablement, la vaca menorquina està emparentada amb la vaca marinera, una raça avui desapareguda però que estigué molt estesa pel litoral de Catalunya i el llevant peninsular, on s'usava per a múltiples finalitats, fins i tot per treure les barques de l'aigua. Aquest parentiu converteix la vaca menorquina en un vestigi que cal preservar, com a representant de les antigues races

Foto: Carina Maiwald

Foto: Marc Florit

de boví mediterrànies.

Ibai Martínez, tècnic de l'Associació de Ramaders de Bestiar Boví de Raça de Menorca, explica que «amb la gran expansió de la vaca frisona, la vaca menorquina gairebé es va extingir i va ser gràcies a la feina d'algunes famílies molt arrelades al camp que es va aconseguir salvar». Actualment, el seu cens no atura de créixer i se situa en els 2.264 exemplars.

Segons Martínez, la versatilitat de la vaca menorquina és un dels factors que l'ha ajudada a recuperar-se, ja que és una raça d'aptitud mixta carn-llet i s'ha convertit en una alternativa davant la crisi del sector dels lactis, durant la qual moltes explotacions que han deixat de muntar s'han agafat a la versió càrnia.

Ara, el repte dels criadors és incrementar-ne la demanda sota la marca de qualitat Vermella Menorquina i aconseguir que el consumidor cada vegada la conegui i la demani més. Un objectiu, segons Martínez,

«que fa vint anys era impensable, però que ara és possible perquè la gent cerca un producte de qualitat i amb un valor afegit».

CAVALL DE RAÇA MENORQUINA

El cavall de raça de menorquina és un altre dels animals que ha experimentat una recuperació notable després de passar per èpoques de retrocés. De raça molt antiga, el cavall menorquí és un dels emblemes de Menorca i a través dels segles ha esdevingut una part fonamental de la cultura i les tradicions de l'illa, especialment pel seu paper insubstituïble en les festes populars.

Francesc Morlà, president de l'Associació de Criadors i Propietaris de Cavalls de Raça Menorquina, recorda que l'associació va néixer l'any 1988, «en un moment en el qual el cavall menorquí es trobava en decadència, ja que amb la tecnificació del camp havia deixat de ser necessari i no era ni una raça reconeguda».

Emparentat amb el cavall mallorquí i amb el ja desaparegut cavall català, i englobat dins el grup d'equins del llevant peninsular, el cavall menorquí és un animal fort i tranquil, que ha aconseguit mantenir-se ben diferenciat, tot i l'entrada a l'illa d'altres races, i avui dia molt és apreciat tant en l'àmbit rural com en el món de l'equitació.

El cavall menorquí també va patir la crisi econòmica del 2008, durant la qual els naixements van baixar de 250 a l'any a poc més de 100. Ara, continua la seva evolució expansiva, i durant el 2018 han nascut un total de 125 animals de pura raça i es comptabilitzen més de 3.000 exemplars censats.

OVELLA MENORQUINA

També gaudeix de bona salut l'ovella menorquina, una raça entroncada amb el grup d'ovelles de llana

blanca de les illes de la Mediterrània occidental, que ha mantingut la seva puresa a causa de la insularitat. Es tracta d'una raça rústica, ben adaptada al medi, molt prolífica i una bona productora de llet, tot i que actualment la seva sortida principal és la venda de cries per al consum de carn.

Des de l'any 2001, disposa de llibre genealògic i a final del 2018 hi havia inscrites en els registres un total de 70 explotacions ramaderes a l'illa, amb un cens de 3.275

femelles i 57 mascles. Actualment, l'associació de criadors fa feina per mantenir-ne la puresa, així com per divulgar-ne les qualitats, especialment pel que fa a la promoció del formatge d'ovella menorquina.

CA DE CONILLS

El ca de conills de Menorca és una raça rústica i d'origen molt antic, que pertany al grup de cans mediterranis d'origen faraònic. Tot i que no existeix un cens d'animals i la raça no compta amb uns estàn-

Les races autòctones contribueixen a conformar el paisatge de l'illa. La seva preservació és clau per a la sostenibilitat i la seguretat alimentària.

Foto: Arxiu Diari Menorca.

dards morfològics definits, la seva situació és bona, sobretot gràcies a la popularitat que té entre els caçadors, que en valoren l'habilitat per cercar conills.

Des de l'Associació de Criadors de Cans de Conills, una associació de caçadors que des de fa un parell d'anys fa feina per millorar i conservar la raça, Paco Goñalons explica que ara fan feina per definir l'estàndard racial, i recorda que fa uns anys es van fer unes proves genètiques a través del Consell que van evidenciar que el ca de conills és una raça molt pura i diferent de les altres races de podencs, que sorprenentment s'ha conservat sense gaire mestissatge ni consanguinitat. Goñalons assegura que «això ha estat possible gràcies al fet que l'han preservat els caçadors menorquins, perquè és molt funcional i s'adapta molt bé al tipus de terreny de l'illa. Altres cans de fora no donen tan bons resultats».

GALLINA MENORQUINA

Menys sort ha tingut la gallina menorquina, que tot i els intents per recuperar-la es troba en una situació de gran vulnerabilitat. Foren els anglesos, durant el seu període de dominació de l'illa, els qui escamparen la gallina menorquina arreu

del món i la convertiren en una raça internacional. Paradoxalment, ara la seva situació és millor fora de l'illa que dins.

Joan Mercadal, president de l'Associació Gallina Menorca, explica que l'entitat es va crear l'any 2002 i «es va fer molt bona feina fins que amb l'arribada de la crisi van deixar d'arribar les subvencions i es va perdre tot el que s'havia fet». Ara, l'associació continua amb un mínim d'activitat, tot i que no s'ha pogut aconseguir l'objectiu de convertir l'illa en un referent.

Mercadal assenyala que «la gallina menorquina és una raça molt ben valorada fora de l'illa, ja que es considera un animal ornamental, pel negre intens, el bon port i la presència que té, i les seves característiques són molt apreciades pels criadors aficionats». Així i tot, adverteix que «hi ha molta gent a l'illa que té gallines menorquines, perquè s'ha anat estenent, però de criadors que facin feina per millorar la raça en queden només quatre o cinc».

REPORTATGE

Gall d'indi de Menorca.

Foto: Magda Clopés.

La gallina menorquina també és una bona ponedora d'ous, tot i que Mercadal recalca que cap raça pura pot competir amb les gallines industrials. «Mentre a Menorca no hi hagi molta gent disposada a tenir un galliner polit, aquesta gallina està condemnada a ser residual», conclou.

GALL DINDI DE MENORCA

També es troba en una situació delicada el gall dindi de Menorca, del qual no es disposa de dades concretes, tot i que no és gaire abundant i es troba sota l'amenaça de les aus híbrides comercials.

El gall dindi és una espècie que prové d'Amèrica del Nord, i el lli-

bre *Història de l'illa de Menorca* de l'enginyer militar John Armstrong, publicat l'any 1752, ja fa esment de la seva presència a l'illa. Tot i que a Menorca aquesta au presenta una gran variabilitat, una sèrie de trets permeten distingir-la d'altres po-

blacions com la mallorquina. És per això que resulta del tot necessari la posada en marxa de mesures per assegurar-ne la conservació, com el manteniment de nuclis de cria en puresa i la realització d'un estudi per establir un estàndard racial.

UTE Es Milà, vol desitjar-vos Bones Festes !!!!!:

No cal fer grans canvis per contribuir amb el medi ambient, simplement amb petites coses ja estàs ajudant molt i el planeta t'ho agrairà.

Bon Nadal i un Pròsper any nou 2020 !!!!!

CENTRE
DE TRACTAMENT
DE RESIDUS

Es tracta de tothom